

ŁUKASZ MALINOWSKI

MAŁY PRZEWODNIK PO HISTORII POLSKI

38. DEKADA GIERKA

Zawsze mnie fascynowało, że choć komuniści uważali PZPR za partię robotniczą i budowali Polskę Ludową jako rzekomy raj dla ludzi pracy, to właśnie robotnicy potrzęśli demokracją ludową i w końcu doprowadzili do jej upadku. Nim to jednak nastąpiło, sporo się musieli natrudzić i naciępieć. Opowie wam o tym Ania.

Zamieszki na Wybrzeżu

Po protestach z 1968 roku niewiele się zmieniło. Gospodarka wciąż radziła sobie coraz gorzej, przez co rosło niezadowolenie robotników. W końcu w grudniu 1970 roku władze PZPR postanowiły ratować finanse państwa poprzez... podwyżki. Wzrosły głównie ceny produktów żywnościowych, co rozwścieczyło pracowników w całej Polsce. Największe strajki wybuchły jednak w Trójmieście, najpierw w **Stoczni Gdańskiej**, potem niemal we wszystkich gdyńskich zakładach pracy. Robotnicy żądali cofnięcia podwyżek. Władze zareagowały nerwowo i wysłały na protestujących policję i wojsko. Padły strzały i pierwsze ciała osunęły się na bruk, ale to nie powstrzymało strajkujących. Protesty rozszerzyły się na całe Wybrzeże. Najdramatyczniejszy przebieg miał tak zwany „czarny czwartek” z 17 grudnia 1970 roku. Gdy stoczniowcy z Gdyni zostali ostrzelani seriami z karabinów maszynowych, walki przeniosły się na ulice całego miasta. Strajkujący utworzyli wielki pochód, który na wyrwanych drzwiach niósł ciało **Janka Wiśniewskiego**, ofiarę brutalności policji. Na cywilów znów uderzyło wojsko.

Okres „dostatku”

Zamieszki na Wybrzeżu zaniepokoiły nawet Moskwę, która dała zielone światło na zmianę władzy w Polsce. Nieradzący sobie z sytuacją Gomułka został zdymisjonowany. Nowym pierwszym sekretarzem PZPR został **Edward Gierek**. To przyniosło chwilowe uspokojenie nastrojów, przynajmniej na czas świąt Bożego Narodzenia. W styczniu i lutym 1971 roku wybuchła nowa fala protestów, które w końcu odniosły skutek. Władze wycofały się z podwyżek cen na produkty żywnościowe. Było to zgodne z nową linią polityczną wprowadzaną przez Gierka. Przywódca PZPR doszedł do wniosku, że robotnik, któremu się powodzi, nie myśli o buncie przeciw władzy. Gierek postawił więc sobie za cel poprawę warunków bytowych zwykłych ludzi. Rozpoczął się okres wielkich inwestycji gospodarczych. Budowano nowe bloki i fabryki, malało bezrobocie, znacząco urosły pensje, potaniała żywność.

Oszczędny robotnik mógł sobie nawet pozwolić na taki luksus jak własny „maluch”. Nie dziecko mam tu na myśli, ale samochód, maleńki fiat 126p, który stał się symbo-

lem tego okresu. Ludziom żyło się po prostu znacznie lepiej niż za czasów Gomułki. Był tylko jeden problem. Pieniądże potrzebne do rozbijania gospodarki pochodziły z zachodnich banków. A kredyty trzeba było spłacać, co okazało się bardzo trudne, ponieważ pożyczone środki popisowo marnowano na chybione inwestycje i wkrótce się skończyły. Ociężała komunistyczna gospodarka znów stanęła w miejscu.

Czerwiec '76

W czerwcu 1976 roku sytuacja finansowa w kraju była dramatyczna, że władze ogłosiły podwyżkę cen na żywność. I to znów rozwścieczyło robotników. Strajki wybuchły w całej Polsce, ale największe w Radomiu, Płocku i Ursusie (dzielnica Warszawy, gdzie mieściła się fabryka produkująca traktory). Protesty zostały stłumione przez milicję, a uczestnicy strajków byli zwalniani z pracy i prześladowani. Władze przestraszyły się jednak tego nowego robotniczego zrywu i wycofały z podwyżek. O realnej poprawie warunków życia nie mogło być jednak mowy. Gospodarka znalazła się w kryzysie. Władze zaczęły wydawać kartki na cukier (oznaczało to, że każdy mógł kupić tylko przypisaną mu ilość cukru). W sklepach rosły kolejki, a na półkach brakowało towarów. Pojawił się jednak promyk nadziei i to z całkiem nieoczekiwanej strony.

Jan Paweł II nową nadzieją

W październiku 1978 roku **Karol Wojtyła** został papieżem! Polak został papieżem! Możecie sobie wyobrazić, jaki to był szok dla całego świata? Po raz pierwszy w historii na głowę Kościoła wybrano duchownego z bloku wschodniego. W całym kraju zapanowała euforia, która przestraszyła komunistów nie tylko w Polsce, ale i całym ZSRR. Nowy papież, od teraz znany jako **Jan Paweł II**, stał się gorącym orędownikiem demokratycznych zmian w swojej ojczyźnie i w końcu przyczynił się do upadku komunizmu. Nie tak oczywiście od razu. Póki co dodawał ludziom otuchy, gromadząc miliony rodaków podczas swoich pielgrzymek do kraju.

Solidarność

W 1980 roku nadszedł kolejny kryzys. Podczas wakacji władze ukradkiem podniosły ceny żywności, w nadziei, że robotnicy spędzą lato na plaży, a nie na strajkach. Pomylili się. Protesty wybuchły w całym kraju, a największe znów na Wybrzeżu. W sierpniu „stolicą” protestującej Polski została Stocznia Gdańska. Sformułował się tam Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, na którego czele stanął prosty, ale posiadający ogromną charyzmę robotnik **Lech Wałęsa**. Stoczniovcóm zaczęli też doradzać intelektualności z **Tadeuszem Mazowieckim** na czele, dzięki którym do postulatów ekonomicznych dołączyły i polityczne. Żądano większej demokratyzacji kraju. W PZPR rozważano opcje siłowe, ale zwyciężyła postawa kompromisowa. 31 sierpnia 1980 roku delegacja rządowa podpisała ze stoczniovcami **„Porozumienie Gdańskie”** (podobne porozumienia podpisano w sierpniu i wrześniu w innych zakładach pracy). Obiecano

Mural w Gdańsku na wiadukcie (ul. Okopowa) przedstawiający podpisywanie porozumień sierpniowych przez Lecha Wałęsę (czwarty od lewej strony). Autor zdjęcia: Artur Andrzej. Fot. Wikimedia Commons, licencja CC

ograniczyć cenzurę, uznano prawo do strajku, a przede wszystkim zezwolono na utworzenie nowych związków zawodowych. I rzeczywiście, 17 września 1980 roku powołano do życia ogólnopolski **Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”**, na którego czele stanął Lech Wałęsa.

Święty Jan Paweł II (Karol Wojtyła) – w latach 1969-2005 był papieżem Kościoła katolickiego. Przyczynił się do nastania przemian demokratycznych w Europie Wschodniej. Jedną z największych osobowości w XX wieku.

Porozumienia sierpniowe – komitet strajkowy ze Stoczni Gdańskiej podpisał porozumienia z władzami PRL, które zakończyły wydarzenia zwane Sierpniem 1980. Porozumienia były cztery i podpisano je w Szczecinie, Gdańsku, Jastrzębiu-Zdroju oraz w Hucie Katowice w Dąbrowie Górniczej. Dzięki porozumieniom Narodowy Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” został zalegalizowany i był niezależną organizacją robotniczą.

CZY WIESZ, ŻE...

- Symbolem porozumień sierpniowych jest wielki długopis, którym posługiwał się Lech Wałęsa.
- Po Sierpniu 1980 roku w kraju pojawiło się więcej swobód obywatelskich, które trwały 15 miesięcy – do momentu wprowadzania stanu wojennego. Jednak wydarzenia z 1980 roku przyczyniły się bezpośrednio do upadku PRL.
- Do NSZZ „Solidarność” w szybkim czasie zapisało się 10 milionów obywateli.

DAWNIEJ TO BYŁO

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Stowarzyszenie
„Wspólnota Polska”

CENTRUM DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
EDUKACJONALNO-ROZWOJOWY POLSKA

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNE